

Moderniseringen av vattenkraften kan börja

Nu är den igång, Vattenkraftens miljöfond som ska bidra till en modernisering av den svenska vattenkraften.

TEXT: MARIE KOFOD-HANSEN

I energiöverenskommelsen från 2016 blev det klart att vattenkraftbranschen själva skulle finansiera omställningen till moderna miljövillkor och det har nu resulterat i Vattenkraftens Miljöfond. Det är Vattenfall, Uniper, Statkraft, Fortum, Tekniska verken i Linköping, Mälarenergi, Jämtkraft och Skellefteå kraft som gemensamt har bildat fonden.

– Vi räknar med att kunna ta emot de första ansökningarna i januari 2019, berättar Claes Hedenström, Vattenfall och tf VD för Vattenkraftens miljöfond.

De åtta företagen har enats om att tillsammans gå in med totalt 10 miljarder under 20 år. Fonden har uppfyllt sitt åtagande efter 20 år eller när pengarna är förbrukade.

– Vi kommer att betala ut ersättningar till de kraftverk som får krav att genomföra miljöåtgärder och som ingår i den sk nationella prövningsplanen. Planen kommer att omfatta cirka 2000 vattenverk.

System och rutiner

Fyra personer arbetar nu i fonden. Nu finns företaget under cirka ett halvår i Energiföretagens lokaler i Stockholm, men kommer därefter flytta till Göteborg.

– Nu bygger vi system och rutiner

för att kunna hantera ansökningar. Miljöfonden ska ju också fungera som ett vanligt företag, säger Lena Wickström som är ansvarig för att bygga upp ledningssystem och rutiner med mera. På gång är också en hemsida som ska ge vattenkraftägare information om hur de kan ansöka om finansiering med mera.

Nationell plan

Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten och Svenska kraftnät har fått i uppdrag att ta fram en nationell plan för prövning av vattenverksamheterna. Behovet av miljöåtgärder ska vägas mot behovet av en nationell effektiv tillgång till produktion av vattenkraftsel. Då de enskilda vattenkraftverken prövas kommer även lokala nyttor och betydelsen för kulturmiljön mm att vägas in.

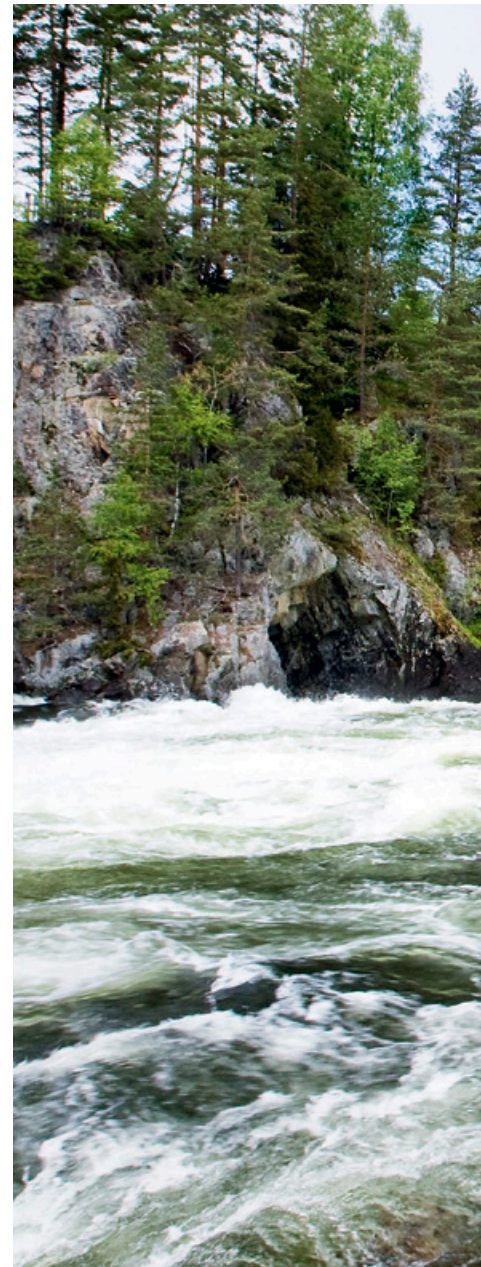
För att få ersättning från Vattenkraftens miljöfond måste vattenkraftsägaren själv anmäla sig till och omfattas av den nationella planen. Men än så länge finns det ingen nationell plan.

– Jag tror att vi kommer att se en nationell plan tidigast 2020. Under 2019 kommer vi att i huvudsak jobba med finansiering av miljöåtgärder för de kraftverk som fått ett så kallat föreläggande att söka

”Jag tror att vi kommer att se en nationell plan tidigast 2020”

tillstånd ifrån länsstyrelserna och som anmält sig för prövning till domstol efter den första december 2015, säger Claes Hedenström.

– För att fondens förutsättning om att den totala påverkan på

Vattenkraftsägarna kan få upp till 85 procent

MILJÖFONDEN

■ En viktig förutsättning för Miljöfonden är att den totala påverkan på vattenkraftproduktionen blir högst 1,5 TWh eller 2,3 procent.

■ Miljöfonden ska stå för 85 procent av kostnaderna för utredningar, omprövningskostnader och genomförande av miljöåtgärder och för allt över 5 procent av produktionsbortfallet.

■ Vid utrivning ska fonden stå för 85 procent av kostnaden för utrivningen samt 95 procent av produktionsbortfallet.

■ Fonden finansieras genom Vattenfall, Uniper, Statkraft, Fortum, Tekniska verken i Linköping, Mälarenergi, Jämtkraft och Skellefteå kraft betalar in bidrag, i proportion till den vattenkraftsproduktion respektive företag har.

i bidrag för att täcka kostnaderna för att modernisera sin anläggning.

FOTO: MOSTPHOTOS

vattenkraftsproduktionen inte ska bli större än 2,3 procent av normalårsproduktionen eller 1,5 TWh, krävs det att Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter och vägledningar ses över. Det är ett arbete som kommer påbörjas under hösten 2018, säger Claes Hedenström och fortsätter:

– De regionala vattenmyndigheternas åtgärdsplaner som är ute på remiss indikerar helt andra förlustsiffror, cirka 5 TWh. Branschens inriktning är klar, betydligt fler

vattenverksamheter måste pekas ut som kraftigt modifierade vatten och miljökvalitetsmålet god ekologisk potential måste omdefinieras.

Vem kan söka?

Alla vattenkraftsägare som omfattas av den nationella planen kan söka medel ur fonden. Man kan få ersättning för såväl utredningar, prövningskostnader som kostnader för miljöförbättrande åtgärder och kostnader för produktionsbortfall och utrivning om det blir aktuellt.

– Myndigheternas åtgärdsförslag är ofta väldigt schablonmässiga. Då kan vi föreslå att verksamhetsägaren ska ta in en konsult och undersöka vilka åtgärder som verkligen är relevanta.

Vattenkraftens miljöfond ger inga råd om hur vattenkraftsägaren ska agera, men fonden kan presentera olika möjligheter för att underlätta ägarens beslut. Det är varje enskild verksamhetsutövare som bestämmer vilken ansökan som hen vill gå in med för en domstolsprövning.

→ Fonden kommer inte att ansvara för verksamhetsutövarens beslut.

Vattenverksägarna kommer att få stå för en del av kostnaderna själva, en så kallad självrisk, motsvarande 15 procent av alla kostnader. Vad gäller produktionsbortfall kommer ägaren själv att få stå för inkomstbortfallet upp till 5 procent.

Omprövning möjlig

Det kommer att inrättas ett särskilt omprövningsorgan kopplat till fonden dit den som inte är nöjd med fondens beslut kan vända sig för att få sitt ärende prövat. Det kommer också inrättas ett insynsråd med olika intressenter som branschorgan, miljöorganisationer, myndigheter med flera.

Vad tycker SVAE, de småskaliga kraftproducenternas branschorganisation?

– Första rondan vann vi! Riksdagsbeslutet den 13 juni 2018 var en stor framgång för den småskaliga vattenkraften. I grunden är Miljöfonden något oerhört positivt, men det återstår mycket arbete innan vi är i hamn, säger Thomas Sandberg ordförande i Svensk Vattenkraftförening (SVAE).

Nu ska alla vattenkraftverk gå igenom omprövningar för att uppnå moderna miljövillkor under de kommande 20 åren. 85 procent av kostnaderna ska tas av Vattenkraftens Miljöfond.

Men det återstår en del arbete menar du?

– Ja, det gör det. Den största utmaningen blir att få länsstyrelserna och Vattenmyndigheterna att ändra alla de beslut som de fattat de senaste åren, beslut med mycket litet stöd i EU-rätten och som syftar till att riva ut så mycket som möjligt.

Det finns enligt Thomas Sandberg mycket tydliga formuleringar i EU-rätten angående hur vattenförekomster ska klassificeras.

– Trots detta har man undvikit att klassificera vattenförekomster med vattenkraft som Kraftigt Modifierade vatten. Därigenom har man kunnat sätta så höga mål att utrivning är enda sättet att nå dem. Nästa steg för oss är att vi måste visa på konsekvenserna av deras nuvarande beslut och att de bryter mot, som vi anser, både EU-rätten och riksdagsbeslutet.

Thomas Sandberg ser alltså flera frågor som måste lösas innan moderniseringen av vattenkraften kan komma igång. Ett par av dem gäller fonden.

Betydande självrisk

– Det återstår också en del frågor kring retroaktiviteten, alltså de vattenkraftverk som ansökt om prövning hos domstol före den 1 december 2015. En annan fråga är att för de riktigt små kraftverken kan 15 procent i självrisk bli ett alltför betungande belopp i kronor om det krävs mycket långtgående miljöåtgärder. ■

Så söker du medel från Vattenkraftens miljöfond

För att kunna söka pengar måste anläggningen omfattas av den nationella planen. Fonden fattar beslut om vattenkraftverket uppfyller kriterierna för finansiering. Kraftverk som fått ett föreläggande om att söka tillstånd och som anmält sig till domstol för prövning efter 1 december 2015 kommer även att godkännas för finansiering av fonden. En dialog inleds om myndigheternas statusklassificering, normer och åtgärdsförslag. Kompletterande utredningar om biologisk nytta kan behövas. En processplan som reglerar aktiviteter, kostnader och utbetalningar sätts upp. Sedan följer ett domslut med en genomförandeplan som följs av slutrapport och ersättning för produktionsförluster.

www.vattenkraftensmiljofond.se